

– Det er et under at vi ikke m

14. desember 1958. 11 gutter er ute på isen på Skjørsetervatnet i Nesset. Det er minus 17 og isen virker solid. Så havner sju av guttene i vannet. Uskyldig leik blir i løpet av sekunder til en kamp for livet.

(Romsdals Budstikke:) Det var andre tider før. Da satt man ikke klistret til smarttelefonen eller var på jakt etter nærmeste trådløse nettverk. Den gangen var verden fri for sosiale medier og dataspill som Fortnite og Counter-Strike. Barn og ungdom var ute, gjerne fra morgen til kveld. De fant på saker og ting når de ikke måtte bidra med arbeid hjemme. Det var en svært aktiv og fysisk leik. Slik var det også noen dager før julaften i 1958.

Vi står her ved bredden av Skjørsetervatnet torsdag 27. august sammen med Odd Gussiås (76), Torstein Gussiås (73), Paul Skjørseter (71), Steinar Skjørseter (75) og Odd Skjørseter (72). Fem av de elleve guttene fra Gussiåsen i Nesset som leikte seg med sparkstøtting og rattkjelke den bitende kalde søndagen 14. desember 1958. Odd Gussiås var 14 år og eldst. Han ble den store helten den dagen. Og fikk både klokke, 300 kroner og diplom fra Carnegies Heltefond for Norge. 300 kroner var svært mye penger den gangen, men et liv kan ikke måles i penger. Og unge Odd berget tross alt fem liv.

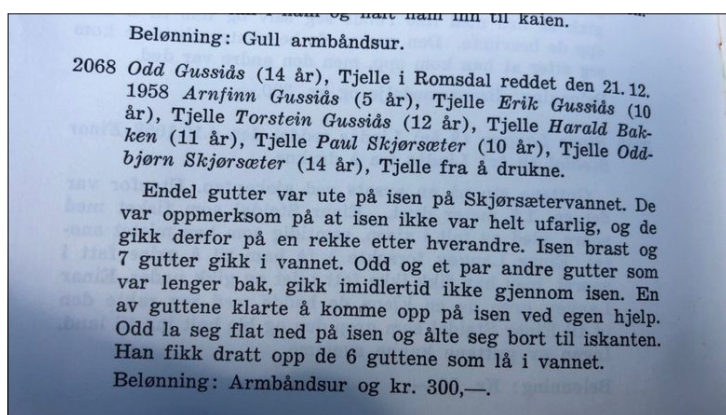
– **Vi var** altså 11 gutter som var ute på vinterlig leik. Omtrent alle guttene i bygda, vil jeg tro. Det var jeg og broren til Paul, Oddbjørn, som var eldst. 14 år. Yngstemann Arnfinn, lillebroren til Torstein, var bare fem år. Det var bitende kaldt. Da vi kom hit til Skjørsetra la vi merke til at vannet var islagt. Vi sjekket isen, det var tjukk stålis. De så oss fra gardene rundt her, ingen reagerte. Vi gikk i rekke og rad ut på isen. Alle 11. Isen så mye blankere og bedre ut på den andre siden av vatnet. Så vi småsprang i den retningen. Cirka 200 meter fra land skjedde det ingen av oss kan glemme, sier Odd Gussiås.

Isen ga etter. En etter en havnet guttene i det iskalde vannet. Broren til Odd Gussiås, Ove, var den første som gikk gjennom isen. Han var ti år gammel, og kom seg opp på isen igjen for egen maskin. Brødrene Torstein, Arnfinn og Erik Gussiås lå hjelpeløse i isvannet, det samme gjorde brødrene Paul og Oddbjørn Skjørseter, samt Harald Bakken. Et uvanlig og ekstremt drama utspant

BLE HEDRET: Diplom fra Carnegies heltefond, 300 kroner og klokke. Odd ble fortjent hedret for sin heltedåd i 1958.

FOTO: EIRIK HEEN

FRA ÅRSSKRIFTET: Carnegies heltefond beskriver hendelsen på Skjørsetervatnet i Nesset.

seg. Odd Gussiås, Odd Skjørseter, Steinar Skjørseter og Gunnar Gussiås var skrekklagne vitner til dramaet. Heldigvis holdt de hodet kaldt.

– Vi som ikke hadde gått gjennom isen rusket til for å hjelpe, men råka ble bare større og større. Og det var 200 meter til land. Det var ingen voksne i nærheten. Ingen som kunne ringe til nødetatene. Jeg ropte og hylte mot gardene, men det var ingen som hørte noe. Det var søndag ettermiddag og folk sov nok middag, sier Odd Skjørseter.

Odd Gussiås tenkte lynkjapt. Tida var knapp. Han la seg på magen og ålte seg fram til iskanten. Steinar Skjørseter la seg bak Odd igjen og holdt han fast i beina. Det som skjedde er som limt fast i hukommelsen.

– **En etter** en fikk jeg tak i kompisene mine og fikk dratt dem i sikkerhet opp på isen. Erik Gussiås og Harald Bakken var de to siste som lå igjen i miksen av is og vann. De klamret seg krampaktig til hverandre. Det var så vidt jeg fikk tak i Erik, da hadde han vann opp til haka. Det var bare så nære på at det ikke gikk bra. Spesielt for Harald. Jeg greide ikke å få tak i han. Harald ble mer og mer stiv i blikket. Stirret rett mot meg. Til slutt var det bare lua hans som stakk opp. Han var på veg til bunns og mot den sikre død, men så plutselig kom den ene arma hans opp igjen i en slags refleksbevegelse. Jeg fikk tak i arma og fikk dratt gutten opp på

isen. Det er ubegripelig at det gikk bra også med Harald, som dessverre døde tidligere i år. Presten nevnte denne forferdelig skremmende episoden i talen i begravelsen hans, sier Odd Gussiås, som opplyser at også Oddbjørn Skjørseter er gått bort.

– Så det er ni av oss elleve som var på isen den gangen, som lever i dag. At alle berget seg den søndagen rett før jul i 1958, er intet mindre enn et mirakel. Det kunne blitt en voldsom tragedie for så mange. For min egen del handlet jeg instinktivt. På autopilot. Jeg var eldst og måtte ta ansvar. Jeg dro opp fem av de sju som havnet i isen. Broren min kom seg opp sjøl, som nevnt, mens Steinar hjalp Torstein med å komme seg i sikkerhet. Samtidig var det jo ikke slik at faren var over selv om alle var berget opp på isen, påpeker Odd Gussiås.

De måtte komme seg heim etterpå, og det var snakk om 3-4 kilometer. Sju av guttene var gjennomvåte. Det var minus 17 grader i lufta. Flere var nedkjølte og forkomne. Det ble stor oppstandelse i de respektive heimene. Varm melk og ulltepper måtte til. Det ble utrolig nok jul på Gussiåsen også i 1958.

– Det ble ikke så mye oppstyr den gangen som det hadde blitt i dag. Ingen kriseteam. Ingen ambulanser. Intet stort medieoppbud. Ingen av oss ble sjuke etterpå, heller. Dramaet ble etter noen dager en notis i Roms-

dals Budstikke, og så sto det vel om det i Adresseavisen. Et halvårs tid etterpå ble jeg hedret av Carnegies Heltefond. Jeg fikk diplom, 300 kroner og et omega armbåndsur. Stort for en ungdom som bare gjorde sin plikt. Det var bare tilfeldigheter som gjorde at det gikk så bra, og at jeg fikk hovedrollen. Om vi hadde mistet noen, så hadde jeg nok ikke hatt det så bra med meg sjøl opp igjennom livet, sier Odd Gussiås om den saken.

– **Jeg har** aldri hatt mareritt om det som skjedde, men bildene sitter fastlimt i bakhodet. Og så har jeg hatt en slags sperre på å gå på is etterpå. Det er jo ikke så rart. Samtidig har vi forstått mer av det som skjedde i ettertid. Der isen brast har alltid vært der isen la seg sist på Skjørsetervatnet. Dette på

grunn av en spesiell strøm i leia mellom to elver. Det var slikt vi ikke kunne vite. Vi trodde isen var trygg. Vi skulle bare sjekke isen og leike oss, planen var å komme tilbake for å gå på skøyter, sier 76-åringen.

Det er litt av en historie lokalavisa har fått servert 62 år etterpå, etter å nylig å ha mottatt et lesertips om at isdramaet og heltedåden godt er noe vi kan skrive om selv om det er lenge siden. Vi takker Torstein, Paul, Steinar og Odd Skjørseter for at de stilte opp. Det ble et kjekt møte mellom gamle kompisar. Vi blir med Odd Gussiås heim til en kaffekopp på tunet i Skjørli på Gussiåsen, her Odd og kona Kari bor. Her er hører på tunet. Ekkeparet har to voksne barn og fem barnebarn. De bor på heimgården til Odd, som er restaurert og

mistet noen den søndagen

HER HOLDT DET PÅ Å GÅ SKIKKELIG GALT: Fem av de 11 guttene som var med på dramaet i isen for snart 52 år siden, er her samlet ved Skjørsetervatnet igjen. Odd Gussiås (i midten) reddet fem kompisar opp av vannet. De andre på bildet er Paul Skjørseter (f.v.), Torstein Gussiås, Steinar Skjørseter og Steinar Skjørseter.

FOTO: EIRIK HEEN

ivaretatt etter alle kunstens regler. Ikke rart Odd og Kari fikk Nettet kommune sin byggeskikkpris i 1989. Odd forteller at han jobbet nærmere 40 år i administrasjonen til Statskog. 16 av dem på Lillehammer.

– Vi overtok i 1980 og flyttet tilbake i 1988. Herfra kan du skimte Skjørsetervatnet. Det manglet ikke på advarende pekefinger da vi overtok her. Folk flest mente jo at vi skulle rive ned dette rasket og sette opp et ferdighus. Men vi ville restaurere og bevare. Det gikk nok med tusenvis av timer og fole med peng, men både jeg og Kari syntes at dette var artig og meningsfullt. Vi har alltid noe å holde på med her, det er omlag ti hus her som skal tas vare på. Gamlestauå er rundt 300 år gammel. Her er det stas å samle

familien, sier Odd Gussiås, som også jobber mye i skogen og som gjør en kjempeinnsats for å holde kulturlandskapet i hevd.

– Det er en livsstil som jeg og Kari trives med. Og så liker vi turer i skog og mark, turer i inn- og utland. Jakt er også noe jeg er glad i. Vi bor midt i smørøyet på mange måter. Hver gang vi har vært ute på reise, så tenker vi på hvor glade vi kan være som har det så godt her på Gussiåsen.

Denne saken ble først publisert i Romsdals Budstikke.

ERIK HEEN
redaksjon@r-b.no

PRAKTFULL GARDSTUN: Ikke rart Odd Gussiås og kona Kari fikk byggeskikkprisen i Nettet i 1989. Kari var ikke til stede da Budstikka var på besøk.

FOTO: EIRIK HEEN